

P 11741

A
PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
TANÁCSÁNAK

1947. SZEPTEMBER 20-I BEIKTATÓ ÉS TANÉVET MEGNYITÓ
ÜNNEPÉLYES NYILVÁNOS ÜLÉSÉN MONDOTT

BESZÉDEK

I.

FRIGYESI JÓZSEF DR. 1946—47. TANÉV

II. FÉLÉVI RECTOR MAGNIFICUS

BESZÁMOLO BESZÉDE

II.

NÉMETH GYULA DR. 1947—48. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS

SZÉKFOGLALÓ BESZÉDE:

NEVELÉS AZ EGYETEMEN

III.

ZSIRAI MIKLÓS DR. 1947—48. TANÉVI

BÖLCSESZETTUDOMÁNYKARI DÉKÁN

TANÉVET MEGNYITÓ BESZÉDE

BUDAPEST
EGYETEMI NYOMDA

1947

884.

61/4.

A
PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
TANÁCSÁNAK

1947. SZEPTEMBER 20-I BEIKTATÓ ÉS TANÉVET MEGNYITÓ
ÜNNEPÉLYES NYILVÁNOS ÜLÉSÉN MONDOTT

BESZÉDEK

I.

FRIGYESI JÓZSEF DR. 1946—47. TANÉV

II. FÉLÉVI RECTOR MAGNIFICUS

BESZÁMOLO BESZÉDE

II.

NÉMETH GYULA DR. 1947—48. TANÉVI RECTOR MAGNIFICUS

SZÉKFOGLALÓ BESZÉDE:

NEVELÉS AZ EGYETEMEN

III.

ZSIRAI MIKLÓS DR. 1947—48. TANÉVI

BÖLCSESZETTUDOMÁNYKARI DÉKÁN

TANÉVET MEGNYITÓ BESZÉDE

BUDAPEST
EGYETEMI NYOMDA

1947

(Fc phil.)

FRIGYESI JÓZSEF DR. 1946—47. TANÉV II. FÉLÉVI RECTOR MAGNIFICUS BESZÁMOLÓ BESZÉDE

Tekintetes Egyetemi Tanács!

Tisztelt ünnepi gyülekezet!

A mai tanévkezdő ünnepi ülésünket megnyitom. Szeretettel üdvözlöm az ünnepi ülésünkön megjelenteket, első-sorban felettes hatóságunk vezetőjét, Ortutay Gyula vallás-és közoktatásügyi miniszter urat és a kíséretében megjelent Zsebők Zoltán osztályfőnök urat. Hálásan köszönöm Öm-nenciája megbízottjának, Witz Béla érseki helynök úrnak megjelenését. Tisztelettel üdvözlöm a honvédelmi miniszter úr képviselőtében megjelent Győry Nagy István ezredes urat, Kerekes János urat, a Kúria elnökét, a Műegyetem Tanácsát, élén Csűrös Zoltán rektor úrral és Manninger Rezső urat, az Agrártudományegyetem rektorát. Tisztelettel üdvözlöm a társegyetemeknek, főiskoláknak, tudományos intézeteknek, a városi és állami hatóságoknak ünnepségünkön megjelent képviselőit, tanártársaimat, az egyetem tanári karát, ifjúságunkat és különösen egyetemünk új polgárait. Szeretettel köszöntök mindenkit, aki megjelenésével egyetemünk irányában való érdeklődését mutatja.

A mai gyűlés célja, hogy egyetemünk ősi szokásához híven beszámoljunk az elmúlt tanév történetéről és egyetemünk most megválasztott Rector Magnificusát, valamint az egyetem négy fakultásának megválasztott Dékánját új tiszt-ségébe és méltóságába beiktassuk.

Fontos feladatom, hogy az elmúlt tanév nevezetesebb eseménységeinek vázolásával beszámoljak arról is, hogy a Tanács

tagjaival együtt miként viseltük gondját az egyetem szellemi, erkölcsi és anyagi javainak. Köztudomású, hogy nagyon nehéz időkben, szűkös és nem egyszer szinte kétségbeesítő viszonyok között igyekeztünk eleget tenni kötelességünknek, hogy a tanítás és kutatás munkáját a lehetőség szerint folytassuk. Mint az várható volt, az előző tanesztendő alatt is éreztük azokat a hiányokat és nehézségeket, amelyeket a közelmúlt háború rombolásai okoztak és amelyekből nehezen és talán a szükségnél is lassabban tudunk helyrejönni. A legnagyobb nehézségek között vasakarattal küzdöttünk abban a reményben, hogy az idén már elérkezünk, vagy legalább közel jutunk az újjáépítésnek ahhoz az állomásához, amely lehetővé teszi, hogy zavartalanul szentelhessük minden erőnket a tudomány terjesztésének és a tudományos munkának. Sajnos, ez a reményünk nem teljesült és úgy látszik, még hosszú az út ennek eléréséig.

Az elmúlt tanév fontosabb eseményeire térve, mindenek előtt szomorúan állapítom meg, hogy a sors sujtó keze az elmúlt tanévben is megritkította sorainkat és elragadta körünkől egyetemünk több kiváló professzorát. Ezek közül elsőnek említtem dr. *Ádám Lajos* egyetemi ny. r. tanárt, egyetemünk sebész-professzorát, aki a Pázmány Péter Tudományegyetemnek az elmúlt, 1946—47-ik tanévben Rector Magnificusa volt. Ezt a felelősségteljes méltóságot azonban megtört testtel, betegen, de bámulatra méltó akarattal és erős lélekkel, csak a tanév első három hónapjában tudta ellátni. Benne nemcsak egyetemünk korán elhalt Rector Magnificusát, hanem világhírű sebésztanárát is gyászoljuk. Nagy vesztesége egyetemünknek, hogy a rektori tisztséget csak rövid ideig viselhette. Nagy ügyszeretete, tekintélye, népszerűsége hosszabb működés esetén bizonyára előbbre vitte volna egyetemünk újjáépítésének ügyét. Egyetemünk alapításának és újjászervezésének ünnepélyén, május 13-án mondott beszédemet főképpen az ő tiszteletreméltó emlékének szenteltem. A mai ünnepélyes alkalommal csak arra szorítkozom, hogy megemlékezem az elhunytáról és a nagy veszteségről, mely e nagyhírű tanártársunk elhunytával egyetemünket érte.

Dr. *Belák Sándornak*, az általános kórtan és bakteriológia nyilvános rendes tanárának váratlan halála nemcsak az

orvostudományi karnak gyásza. Négy éven át viselt tanár-tanácsjegyzői tiszte alatt az egész egyetemnek odaadó, önzetlen szolgálatával általános szeretetet szerzett magának. Kötelességtudására, lelkiismeretes működésére jellemző, hogy több különböző tanszéket látott el, mindegyiket kifogástalanul, teljes megelégedésre. Fáradhatatlan szorgalma, a tudománynak és az egyetem ügyeinek szentelt élete, puritán jelleme, humánus gondolkodása miatt nagyrabecsült tagja volt egyetemünknek. Nagy és általános részvét kísérte utolsó útjára.

Nagy vesztesége egyetemünknek dr. *Szarka Sándornak*, a budapesti II. sz. szülészeti és nőgyógyászati tanszék nyilvános rendkívüli tanárának tragikus korai halála. Méltán várt tőle sokat a magyar tudományos élet. Fiatalkora ellenére nemcsak országszerte, hanem határainkon túl is ismert és elismert tudósa volt a nőgyógyászatnak. A nőgyógyászati hormonológia úttörő nagy tekintélyei, kutatói között már tiszteletreméltó nevet szerzett magának.

Az év folyamán nyugalomba helyeztetésük folytán kellett megválnunk dr. *Huzella Tivadartól*, a szövettan és fejlődéstan tanárától, valamint dr. *Tátrallyay (Wein) Zoltántól*, az orr-gége-fülgyógyászat tanárától és dr. *Schütz Antaltól*, a dogmatika professzorától. A törvényes korhatár betöltése miatt vonult nyugalomba dr. *Yolland Arthur*, az angol nyelv és irodalom, dr. *Kolosváry Bálint*, a magyar magánjog és dr. *Förster Aurél*, az ókori történelem nyilvános rendes tanára.

Részint veszteségeink pótlására, részint pedig újonnan szervezett tanszékeink ellátására a következő érdemes tudósok kaptak kinevezést: dr. *Horay Gusztáv* egyetemi címzetes rendkívüli tanár, az állami szemkórház évek hosszú során át nagynevű igazgatója az I. sz. szemészeti, dr. *Nónay Tibor* egyetemi címzetes rendkívüli tanár, a szemészeti klinikának éveken át érdemes helyettes vezetője, és évek óta kiváló eredményekkel működő előadó tanára a II. sz. szemészeti tanszékre, dr. *Laky Dezső* műegyetemi nyilvános rendes tanár a statisztikai, dr. *Szemerényi Oszvald* magántanár az indoeurópai összehasonlító nyelvtudományi tanszékre, dr. *Hedri Endre* kórházi főorvos, az ipari és baleseti sebészetnek országszerte ismert művelője, nagy gyakorlatú sebész-főorvos a III. sz. sebészeti tanszékre, dr. *Székely Gyula* címzetes rendkívüli

tanár, aki különösen a tüdősebészet terén az ország határain túl is elismert tudósunk, az I. sz. sebészetre, dr. *Mansfeld Géza* pécsi egyetemi nyilvános rendes tanár az élettani tanszékre, dr. *Szenczi Miklós* főiskolai rendkívüli tanár az angol nyelvi és irodalmi katedrára, dr. *Klimkó Dezső*, a kolozsvári, majd marosvásárhelyi egyetem köztisztjeletben álló és Romániában is nagyrabecsült nyilvános rendes tanára a II. sz. sebészeti tanszékre. Végül dr. *Zemplén György* magántanár, hittudományi főiskolai igazgató a hittudományi karon nyilvános rendes tanárrá neveztetett ki.

Dr. *Buzágh Aladár* a kolloidkémia és kémiai technológia nyilvános rendkívüli tanára, valamint dr. *Szilágyi Lóránd* rendkívüli tanár, egyetemi nyilvános rendes tanárrá neveztetett ki.

Dr. *Telegdi-Róth Károly* állami kőszénbányászati igazgató a bölcsészettudományi karon szervezés alatt álló őslénytani tanszék teendőinek ellátására nyert nyilvános rendes tanári kinevezést.

A tanév folyamán az egyetemi oktatás és a tudományos irodalom művelése terén szerzett érdemeik jutalmául egyetemi rendkívüli tanári címet nyertek: dr. *Nagy Lajos*, dr. *Szabó Imre*, dr. *Genthon István*, dr. *Brisits Frigyes*, dr. *Révay József*, dr. *Ballagi István*, dr. *Szalay László*, dr. *Máté Károly*, dr. *Kumorovitz Lajos*, dr. *Laky Kálmán*, dr. *Fejes Lajos*, dr. *Beck Salamon* és dr. *Ujlaki Miklós*, mindnyájan érdemes magántanáraink.

Az év folyamán a hittudományi kar 1, a jog- és államtudományi kar 4, az orvostudományi kar 22, a bölcsészettudományi kar pedig 18 magántanári képesítéssel gyarapította tanítószemélyzete létszámát.

A bölcsészettudománykari általános irodalomtudományi tanszék „indoeurópai összehasonlító nyelvtudományi“, a német nyelvészeti tanszék pedig „germán nyelvtudományi“ tanszék elnevezést nyert.

Az orvostudományi karon a Röntgen-intézet klinikai jellegének megfelelően „Röntgen-klinika“ nevet kapott, a bakteriológiai tanszék a kórtani tanszéktől különválasztva visszaállíttatott, az eddigi bonctan-fejlődéstan-szövettani tanszéket pedig II. sz. bonctani és szövettani tanszékké szervezték át.

Dr. *Incze Gyula* címzetes rendkívüli tanár a törvényszéki orvostani intézet vezetésének ideiglenes ellátására, dr. *Fülep Lajos* nyilvános rendes tanár a népfőiskolák kérdésének megvizsgálására és munkatervének kidolgozására kapott megbízást. A dr. *Beznák Aladár* professzor lemondása és a tihanyi biológiai intézet igazgatói állására való kinevezésével megüresedett élettani tanszék helyettesítésével pedig dr. *Mansfeld Géza* pécsi egyetemi nyilvános rendes tanárt bízták meg, aki később, mint említettem, erre a tanszékre végleges kinevezést nyert. Benne világszerte ismert tudósunk multjához és nevéhez méltó helyre került.

A bölcsészettudományi karon, a jogi karéhoz hasonlóan, esti munkás tanfolyam, továbbá svéd intézet szerveztetett. A jogi karon szervezett kétéves esti munkás tanfolyam ebben a tanévben fejezte be második esztendejét. A 152 másodéves közül júniusban 111-en vizsgáztak: kitűnő (8), jeles (49), és jó (54) eredménnyel. A második évben sikeres vizsgát tettek megkapták a közigazgatási pályára a képesítő oklevelet.

Az első évfolyamra 460 hallgató iratkozott be, de vizsgára júniusban csak 100-an jelentkeztek. Ezek közül 74-en vizsgáztak: 8-an kitűnő, 24-en jeles, 42-en jó eredménnyel, 18-an elégségesen, 8-an elégtelenül. Bár ez az eredmény is nagyon kielégítő, mégis úgy látszik, hogy a tanfolyam első hallgatóinak buzgalmát az utánuk jövő évfolyam már nem érte el.

Úgy vélem, tekintettel az aránylag kisszámú jelentkezőre, mérlegelendő volna, hogy a tanfolyamon résztvevőket nem volna-e célszerűbb a tanfolyam tartamára fizetési szabadságra engedni, hogy a rendes nappali előadásokon és a tanfolyamokon vehessenek részt. Így pihentebben, nem a napi nyolc órai munka után, több eredményt érnének el a tanfolyamon.

Doktorrá avatásuk 50 éves jubileumára aranydiplomát állított ki Egyetemünk dr. *Faludi Géza*, dr. *Zilzer Arnold*, dr. *Szalai Jenő*, dr. *Damó Zoltán*, dr. *Záray Aladár* és dr. *Halka Lajos* orvosok részére.

A tudományegyetemen az ünnepélyes doktorrá avatás sok szabályozása tárgyában megjelent 5600/1946. vkm. sz.

rendelet úgy intézkedett, hogy azokat a hallgatókat, akik valamennyi szigorlatukat „kitűnő“ eredménnyel tették le és akiknek doktori értekezését a bírálók „kitűnő“-nek minősítették, ünnepélyes formában „sub laurea Almae Matris“ kell doktorrá avatni.

Meg kell jegyezni, hogy a doktorrá avatásnak ezt a fokozatát a 67.000/1946. vkm. sz. rendelettel kiadott jog- és államtudománykari szigorlati szabályzat rendszeresítette ennek a karnak doktorjelöltjei részére, úgyhogy az 5600/1946. vkm. sz. rendelet ennek a kitüntetéses doktorátusnak a másik három tudománykarra való kiterjesztését jelenti.

Az egyetemi tanács karközi bizottság kiküldését látta szükségesnek a vkm. úr említett intézkedése folytán felmerült kérdések tisztázására. Az 5600/1946. sz. rendelet u. i. az egyetemi hatóságok tudta nélkül látott napvilágot, holott éppen a doktorátus ügye sajátos autonóm egyetemi ügy. A karközi bizottság javaslatára az Egyetemi Tanács kimondotta, hogy ünnepélyes avatásokra az államfő meghívandó. Az orvos- és bölcsészettudományi kart pedig felkérte, hogy a másik két karétól eltérő szigorlati szabályzatukra való tekintettel állapítsák meg azokat a feltételeket és követelményeket, melyek a „sub laurea“ avatás és diploma odaítéléséhez kívánatos szigorúbb elbírálás alapjául irányadók lesznek. Elhatározta a Tanács, hogy ünnepélyes doktorrá avatást évenként kétszer, mégpedig az I. félévben december, a II. félévben pedig június hónapban fog tartani. Megállapította a Tanács a „sub laurea“ avatottak részére kiadandó díszesebb oklevél formáját és elfogadta a bizottságnak azt a javaslatát, hogy tömegjelölésekkel szemben a „sub laurea“ avatás és oklevél értékét meg fogja védeni.

A továbbiakban közli a fenti leírat, hogy az 5600/1946. vkm. sz. rendeletben foglalt rendelkezéseknek megfelelően ünnepélyes formában „sub laurea Almae Matris“ lehet doktorrá avatni azokat a doktorjelölteket is, akiknek „sub auspiciis Gubernatoris“ doktorráavatási ügyét 1944. október 15-e előtt már folyamatba tették, vagy akik az ilyen fokozattal való felavattatás feltételeinek 1944. október 15. napjáig megfeleltek, de a közbejött események folytán az ünnepélyes felavatásuk iránti eljárás nem indulhatott meg.

Az Egyetemi Tanács a felmerült összes kérdések megtárgyalása után megtette az előkészületeket az első „sub laurea Almae Matris“ doktoravatási ünnepélyre és 1947. évi július hó 12-én megtartottuk az első ünnepélyes avatást, melyen az Egyetemi Tanács meghívására *Tildy Zoltán* köztársasági elnök úr képviselőjében *Dinnyés Lajos* miniszterelnök úr is megjelent.

Az idevonatkozó rendelet és vkm.leirat értelmében *Fejérváry Géza*, dr. pol. *Gombócz István*, dr. pol. *Horváth József Péter*, *Kuhl András* és *Radovics György* urakat a jogtudományok, dr. iur. *Berencz János*, dr. iur. *Erőss Gyula* és dr. iur. *Ilosvay Tamás* urakat az államtudományok, *Hollán Zsuzsanna* úrnőt, valamint *Antalóczy Zoltán*, *Halmi István Miklós* és *Zsótér Tamás* urakat az orvostudományok, *Bodnár Éva*, dr. *Haraszthyiné Papp Melinda*, *Vermes Stefánia* és *Windisch Éva* úrnőket, továbbá *Császár Ákos*, *Sattler Tamás*, *Szellő István* és *Szövérfy József* urakat a bölcsészettudományok doktorává „sub laurea Almae Matris“ avattuk fel.

Doktoravatás az év folyamán összesen 578 volt. Ebből hittudományi 18, kánonjogi 9, jogtudományi 204, államtudományi 135, egyesített jog- és államtudományi 5, orvostudományi 73, bölcsészettudományi 123, gyógyszerészdoktori pedig 11 volt. Kiadtunk 56 gyógyszertermesteri és 6 vegyész oklevelet. A doktorráavatások céljából az Egyetemi Tanács 25 ülést tartott.

Az orvostudományi kar az orvosképzés megfelelő színvonalának biztosítása érdekében zárt létszám bevezetését javasolta és a vkm.-hez intézett felterjesztésében a felvehető I. éves hallgatók létszámának 590 főben való megállapítását kérte. A vkm. úr 94.533/1946. sz. leiratában ezt a létszámot 600 főben állapította meg.

Ugyancsak zárt szám bevezetése vált szükségessé a bölcsészettudományi kar vegyész szakos és gyógyszerész hallgatóira nézve. Itt a kar az I. éves vegyész szakosok létszámának 108, a gyógyszerészekének 120 főre való korlátozását kérte. A vkm. úr 90.320/1946. számú leiratával a szakszervezet kérését is tekintetbe véve a fenti számoknak 150, illetőleg 160-ra való felemelését javasolta.

A bölesészettudományi kar egyéb szakaira, valamint a hittudományi, a jog- és államtudományi karra a hallgatók korlátlan számban iratkozhattak. Így az elmúlt tanév I. felében 8341, a II. felében pedig 7920 volt hallgatóink létszáma.

Ebből a hittudományi karra	102, ill.	97
a jog- és államtudományi karra	1987, „	1929
az orvosi karra	3138, „	2943
a bölesészeti karra	2792, „	2636
hallgató esik.		

A gyógyszerészhallgatók száma	
a bölesészeti karon	200, ill. 195,
az orvosi karon	122, „ 120 volt.

A 90.300/1946. vkm. sz. rendelet az 1946—47. tanév I. felétől kezdődően az egyetemeken és főiskolákon fizetendő tandíjakat a hallgatók eltartójának kereseti viszonyaihoz és a hallgatók tanulmányi előmeneteléhez igazodó fokozatos összegekben állapította meg.

Hallgatóink szociális támogatására ebben az évben tovább bővítettük a Pázmány Diákotthon férőhelyeit a háború folyamán megsérült lakószobák helyreállításával. 200 hallgatónk kapott lakást anyagi helyzetéhez mérten 25, 20 vagy 15 forintért. A felvételt az ifjúsági diákbizottság az Egyetemi Tanácstól megbízott vezetőséggel egyetértve intézi és állapítja meg a lakók által fizetendő díjat. Az otthon fenntartása 148.000 forintba került, ebből a lakásdíjakra eső bevétel 36.000 forint volt, a többit az Egyetemi Tanács és a vkm. fedezte. A férőhelyek száma a szükséglethez képest minden esetre nagyon kevés; sokkal többre volna szükség. A hiányokat csak részben pótolják a kollégiumokban lévő férőhelyek.

Az Egyetemek Kórházegyletének működésére jellemzőként megemlítem, hogy az év folyamán 3100 hallgatót részesített kezelésben. Költségvetésében 58.900 forint kiadásból 43.700 forintot az Egyetemi Tanács, 15.200 forintot pedig a vkm. úr fedezett. A Kórházegylettel az Egyetemi Tanács rendelkezése alapján munkaközösségben áll az egészségvizsgáló intézet. Ennek évi forgalmára jellemző, hogy a kötelező egészségvizsgálaton 2159 hallgatónk vett részt. Önként jelentkezett vizsgálatra 1076 hallgató, akik közül 319 nem a mi egye-

temünk hallgatója. A népi kollégiumok testületileg kérték, hogy tagjaikat az intézet rendszeresen megvizsgálja. Ebben az évben az intézet 53 egyetemi hallgatóknak adott házasságkötéshez bizonyítványt. A kezelésre szoruló beteg hallgatóinkat a klinikai professzorok készséggel helyezték el tancélos ágyakon, tehát díjmentesen.

Hallgatóink étkeztetése terén is többet tudtunk ebben az évben elérni, mint az előző tanév folyamán. A Mensa Academica-t nem lehetett még üzembe helyezni. A KESZI a Pázmány Diákotthonban fejtette ki működését. A bölcsészettudományi karon működő Általános Egyetemi Menza 685 hallgató étkeztetését látta el. Reggelit 25 fillérért, ebédet 60, illetőleg 90 fillérért, vacsorát 60 fillérért állított elő. Bevétele volt a vkm.-től 4500 forint felszerelésre, az Egyetemi Nyomda igazgatóságától 200 forint, a Diákjóléti Hivataltól 504 forint. A dán segély 50 személy részére adott az év folyamán nyersanyagot. Tíz menekült hallgató részére ingyen főztek.

Tudományos intézeteink, klinikáink az ostrom alatt oly nagy mértékben pusztultak el, hogy bár az újjáépítés nagy lendülettel indult meg, ma is ott tartunk, hogy tudományos működésről, több helyen még rendszeres tanításról is alig lehet szó. Ezért az elmúlt tanévben indítványomra a klinikák és orvosi intézetek, laboratóriumok fejlesztésére és felsegélyezésére akciót indítottunk, amelynek pártfogását a Köztársasági Elnök úr volt szíves elvállalni. Az ő védnöksége alatt és jelenlétében a Fórum mozgósínházban *Frigyesi József* és *Szentgyörgyi Albert* orvoskari professzorok előadást tartottak az egyetemi élet fejlesztése és a tudományos színvonal emelése érdekében. Ennek előmozdítására kölcsönügyletek lebonyolítását tervezték és esetleges új adónem bevezetésével kívánták a szükséges fedezetet megteremteni. Törekvésünk eredménytelen maradt; az egész akció, sajnos megrekedt, háttérbeszorult az azóta lezajlott nagyjelentőségű politikai események, a pénzügyminisztérium vezetésében lévő változás és más nagyobb jelentőségű akadály miatt. Ezért nemsokára egy másik nagyszabású akcióba fogtunk, melyet a magyar tudományosság korszerű színvonalra emeléséhez elengedhetetlenül szükséges anyagiak előteremtése céljából bölcsészettudományi

karunk agilis professzora, *Szalai Sándor* kezdeményezésére indítottunk meg. Vezetése alatt a Kar 3 tagjából álló bizottság részletes tervet dolgozott ki, melyet az Egyetemi Tanács is magáévá tett. Ennek alapján a magyar egyetemek és tudományos kutató intézetek képviselőinek 1947. május hó 4-én tartott értekezlete segélyközösséget alakított. A szervezkedés megtörtént, a tervek megvannak, a jövő fogja megmutatni, hogy törekvéseink milyen eredményt hoznak.

Az 1945—46. tanévben az infláció alatt megindult nagyobb iramú helyreállítási munka az 1946—47. tanév elején teljesen megakadt és csak a tanév második felében fejlődött ki jelentősebb mértékben.

A nehéz helyzetben nagy segítséget jelentettek a „Munkások a tudományért és tudósok a munkásságért” mozgalom keretében elvégzett rohammunkák. A *Mávag*, *Weisz Manfréd* és több más üzem munkásai tetemes munkát végeztek el a klinikákon, a bölcsészeti karon és több más intézetben is.

Az 1946—47. tanév folyamán elvégzett és a folyamatban levő jelentősebb épülethelyreállítási munkák tájékoztató adatait az alábbiakban foglaltuk össze:

1. A központi épület Pázmány-téri épületrészén a szétrombolt és leégett tető helyreállítása az EKM. irányítása mellett kb. 230.000 forint.

2. A központi épület, valamint az összes kari épületek részbeni üvegezése és részbeni helyreállítása a pénzügyminiszter által a tandíjtöbbletből az Egyetemi Tanács rendelkezésére bocsátott fedezet terhére kb. 200.000 forint.

3. A jogi kari dékánátus, a jogtörténeti szeminárium, a statisztikai intézet, a rektori hivatal szétrombolt helyiségeinek helyreállítása, a Rector Magnificus és az intézetek igazgatói által biztosított, részben társadalmi úton szerzett hitelek, összesen kb. 160.000 forint.

4. A kórbonctani épület tetejének és belsejének helyreállítása VKM. által biztosított rendkívüli hitel terhére 300.000 forint.

5. A Közegészségtani Intézet Mária-utca 40. szám alatti új épületének helyreállítása, az Intézet igazgatója által szerzett anyagokból és hitelek, részben rohammunkásokkal, összesen kb. 150.000 forint, a VKM. hozzájárulásával.

6. Az élettani intézet helyreállítása az intézet igazgatója által kieszközölt hitelekéből összesen kb. 100.000 forint.

7. A II. sz. belgyógyászati klinika A) épületében a laboratórium, a B) épületében a romrészről elszigetelhető sérült helyiségek helyreállítása kb. 180.000 forint.

8. A II. sz. külsőtelepi sebészeti klinika (volt orosz helyőrségi kórház) egyik szárnyának, valamint orvosi személyzeti lakásainak helyreállítása. A munkák folyamatban vannak, részben vállalkozókkal, részben rohammunkásokkal; eddigi költség, a VKM. hozzájárulásával, 234.000 forint.

9. Az orr-fül-gége-klinika (volt orosz helyőrségi kórház) helyreállítási munkái jelentősebb részben elkészültek, főleg a klinika igazgatója által kieszközölt anyagadományokkal és rohammunka segítségével. Jelenleg folyamatban vannak vállalkozó útján a festő- és vállalkozó-munkák. A vállalkozó költsége eddig kb. 800.000 forint, a VKM. hozzájárulásával.

10. A röntgen-klinika pavillonépületének helyreállítása kb. 40.000 forint.

11. A bölcsészetkari főépület tetőzetének helyreállítása 30.000 forint.

12. Különböző bölcsészetkari épületeken kb. 1000 m² üvegezés és a WC-k helyreállítása kb. 50.000 forint.

13. A bölcsészetkari főépületben a matematikai szeminárium és a gyakorlati fizika szétrombolt helyiségeinek a helyreállítása, valamint a természetrajzi épületben több intézet kisebb helyreállítási munkája kb. 80.000 forint.

14. A bölcsészetkari C) épületben az elméleti fizikai intézet kiégett helyiségeinek helyreállítása, az épület fűtési hálózatának a kazánok nélkül való kijavítása kb. 30.000 forint.

15. A bölcsészeti kar részére az Agrártudományi Egyetem által átengedett Eszterházy-utca 3. szám alatti épületben az orosz, szláv, amerikai, angol, lengyel és olasz intézet részére szükséges helyiségek helyreállítása összesen kb. 41.000 forint.

16. A külső klinikai telepi főzőkonyha raktárának és irodáinak, a mosókonyha helyiségeinek, a garázsnak és műhelyeknek (orosz helyőrségi kórházhoz tartoztak) legszükségesebb helyreállítása 70.000 forint.

Jelentősebb munkák összesen 1,820.000 forint. A tanév folyamán előirányoztatott az egyetemi épületek tetőzetének

helyreállítására 800.000 forint. A munkát az ÉKM. bonyolítja le.

Az ÉKM. a nyár folyamán megkezdte a II. sz. belklinika B) épülete kb. 10.000 légköbméter terjedelmű romrészének újra építését. A romrész újjáépítésének összes költsége előzetes becslés szerint közel 2,000.000 forintot tesz ki.

Láthatjuk ezekből a kiterjedt javítási és újjáépítési munkákból, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a rendelkezésre álló anyagi lehetőségek keretén belül megtett mindent egyetemünk épületeinek rendbehozatalára. Amikor ezt megállapítom és köszönetemet fejezem ki, figyelmébe ajánlom Miniszter úrnak az egyetemi I. sz. szülészeti klinika egyik épületének, elkülönítő pavillonjának súlyos sérülését. Ennek az épületnek rendbehozatalára eddig semmi sem történt, bár hiánya a klinika működésében rendkívül nagy nehézséget okoz és a betegellátásban súlyos következményekkel járhat.

Mint már évtizedek óta csaknem mindig, az utolsó években is sokat foglalkoztak a különböző karok a felső oktatás reformjával. Különösen sokat foglalkozott az orvosi kar az orvosképzés reformjával. Hosszas tanácskozások alatt bizonyos újításokban meg is állapodtunk, egyelőre azonban az idő előrehaladottsága miatt ezek az újítások nem léphettek életbe. A magam részéről a mai viszonyok és lehetőségek között egy reformot tartok fontosnak és mindenek előtt valónak. Ennek az újításnak három tényezője van. A tanárok igyekezzenek megismerni és megismertetni azokat az igen nagy eredményeket, melyeket a háború alatt a nagy és gazdag nemzetek a különböző tudományszakok terén elértek. Az egyetemi hallgatók igyekezzenek az elmúlt éveknek részben hiányos képzését és a megnövekedett anyagot szorgalmuk fokozásával pótolni. A felettes hatóságok pedig igyekezzenek megteremteni a tudományos működés és az egyetemi oktatás lehetőségét. Ha a minisztérium ezt a kérdést magáévá teszi, meg vagyok róla győződve, hogy az egész magyar nemzet, a társadalom minden rétege és minden tényezője támogatni fogja ebben a küzdelemben. Tudom, hogy a VK. Miniszter úr, aki maga is egyetemünk professzora, ezt a kérdést szíven viseli és lelkes igyekezetével fog ezután is minden tőle telhetőt megtenni. Nem

hallgathatom azonban el, hogy ha ez a segítség be nem következik, egész tudományos nívónk messze el fog maradni a nemzetközi tudomány színvonalától.

Az egyetem működése és igazgatása egészen különleges, századokon keresztül kialakult fejlődés eredménye. Mai szervezete az államfői felügyelet és az egyetemi önkormányzati élet két irányának megfelelően évszázadok alatt a hazai és külföldi szellemi áramlatok alakulásának jegyében fejlődött ki, jutott mai állapotára. Királyi rendeletek, kiváltságlevelek, kormányzói (helytartótanács) rendeletek és a szokásjog, a kormány, ill. a VKM. rendeletei, elvi döntései, állásfoglalásai alkotják a külső, az egyetemi hatóságok és általában az egyetemi önkormányzat alkotta szabályzatok, döntések pedig azokat a belső jogforrásokat, amelyek keretén belül az egyetemi élet folyik. Az egyetemek igazgatásának és szervezetének teljes képét a jogforrások és az egyetemi önkormányzati szervek határozásainak és döntéseinek nagy tömegéből kell kihámozni. A tudományok fejlődése, az életviszonyok átalakulása mindinkább az egyetemi igazgatás feladatainak kiterjesztésére és végül is arra vezetett, hogy az egyetem szétágazó, változatos feladataihoz képest, meglehetősen bonyolult igazgatási egységgé alakult. Az egyetemre vonatkozó jogszabályok, valamint kormányhatósági és egyetemi döntések, határozatok módszeres kimutatása nem egyszer felette nehéz feladat elé állítja még a szakembereket is.

A multban is voltak törekvések, amelyeknek az volt a céljuk, hogy az egyetemre vonatkozó szabályokat összegyűjtsék, sőt maguk az egyetemi szabályzatok is arra törekedtek, hogy a körükhöz tartozó anyagot egységes szerkezetbe foglalják és annak minden vonatkozását közöljék.

Kollarits Béla dr. egyetemi magántanár, az orvoskari tanártestület megbízásából 1910-ben összeállította „Az orvoskarra vonatkozó érvényes, fontosabb törvények, rendeletek, szabályok és határozatok” gyűjteményét, majd *Yolland Artúr* dr. egyetemi ny. r. tanár 1926-ban a bölcsészettudományi kar adminisztratív és tanulmányi rendjére vonatkozó szabályzatokat gyűjtötte össze „A Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának adminisztratív és tanulmányi rendjére vonatkozó szabályzatok” címen. Ezt

követte ugyancsak a bölcsészettudományi kar adminisztratív és tanulmányi rendjére vonatkozó szabályoknak *Melich János* egyetemi nyilvános rendes tanár által történt összeállítása 1936-ban, „A Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának adminisztratív és tanulmányi rendjére vonatkozó szabályok” cím alatt.

Hasonló célzattal készült 1926-ban *Laky Dezső* egyetemi nyilvános rendes tanár munkája: „A m. kir. Ferenc József Tudományegyetem igazgatását érintő fontosabb törvények és rendeletek gyűjteménye”.

Ezek az összeállítások — *Laky Dezső*nek a szegedi tudományegyetemre vonatkozó munkáját kivéve, — egyrészt csak az egyes tudománykarok érvényben levő szabályaival foglalkoznak, másrészt időközben állandó kiegészítésre és átdolgozásra szorultak.

Az egyetem egyes szabályanyagáról kiadott gyűjteményes munkák nélkülözték azokat a szempontokat, amelyekből az egész egyetem igazgatása és szervezete, és az abban helyetfoglaló tanulmányi rend áttekinthető lett volna.

Az orvostudományi kar az elmúlt tanulmányi év folyamán *Melly József* dr. egyetemi nyilvános rendes tanár előterjesztésére elhatározta, hogy *Kollarits Béla* munkájának mintájára összeállítja az orvostudományi kar szabályait. Az előmunkálatok során kitűnt, hogy az orvostudományi karra vonatkozó ilyen természetű munkálat főképen olyan joganyagot tenne közzé, amely nemcsak az orvostudományi kar ügyvezetését érinti, viszont nem oldaná meg az egyetem egészére vonatkozó, annyira kívánatos összefoglalást. Ezért a kar előterjesztést tett az egyetem tanácsának, hogy ne csak az orvostudományi karra, hanem az egész egyetemre vonatkozó összes érvényben levő jogszabályok, elvi határozatok és döntések gyűjtessenek egybe. A Tanács elfogadta az orvostudományi kar javaslatát és a munkálatok elvégzésére bizottságot küldött ki, amelynek tagjai: a hittudományi kar részéről *Kecskés Pál*, a jog- és államtudományi kar részéről *Mártonffy Károly*, az orvostudományi kar részéről *Melly József* és a bölcsészettudományi kar részéről *Huszt József* egyetemi ny. r. tanár.

Meggyőződése, hogy a Pázmány Péter Tudományegyetem szervezetét és igazgatását felölölő ilyen gyűjteményes munka — ebben az alakjában eddig talán az első ilyen próbálkozás — hasznos szolgálatot fog tenni nemcsak az egyetem tanítótestületének, alkalmazottainak és ifjúságának, hanem mindazoknak, akiknek ezzel a meglehetősen bonyodalmas joganyaggal hivatásuknál fogva, vagy egyébként foglalkozniuk kell.

A bizottság tagjainak, különösen *Melly József* dr. egyetemi nyilvános rendes tanár úrnak, továbbá *Tóth Jenő* dr. és *Galambos Ferenc* dr. egyetemi főtanácsos úrnak, *Herendi Elek* egyetemi tanácsos úrnak, *Beller László* egyetemi irodaigazgató úrnak, *Bakoss Gergely* egyetemi quaestor úrnak, *Karg Norbert* dr. egyetemi gazdasági igazgató, egyetemi magántanár úrnak, továbbá mindazoknak az egyetemi tisztviselőknek, akik a gyűjtemény létrehozásában résztvenni segítettek, végül *Kubinszky Lajos* dr. vallás- és közoktatásügyi minisztériumi osztályfőnök úrnak, aki a gyűjtemény egybeállításánál ugyancsak szíves volt közreműködni, köszönetemet és elismerésemet fejezem ki.

Az Egyetemi Tanács határozata értelmében dr. *Melly József* orvoskari dékán az egyetemre vonatkozó összes érvénybenlevő jogszabályokat, miniszteri és tanácsi határozatokat összegyűjtötte. A hatalmas munka Egyetemi Kódex címen nyomás alatt van. *Melly* professzor úrnak ez ügyben kifejtett értékes és fáradhatatlan munkásságáért hálás köszönetemet nyilvánítottam.

De nem mulaszthatom el, hogy ez alkalommal köszönetet ne mondjak mindazoknak, akik rektori munkámban segítségemre voltak. Köszönöm *Ortutay Gyula* miniszter úrnak nemcsak azt, hogy az elmúlt év folyamán az anyagiak előteremtésével igyekezett lehetővé tenni újjáépítésünket, egyetemi intézeteink helyreállítását, hanem azt is, hogy élénk érdeklődésével, támogatásával segítségünkre volt a felsőbb oktatás, az egyetemi élet fejlesztésében. Hálásan megköszönöm az Egyetemi Tanács minden egyes tagjának és dr. *Husztí József* tanár-tanácsjegyző úrnak azt az értékes támogatást, amelyet részükről az egész tanév folyamán tapasztaltam. A velük való harmonikus együttműködésnek köszönhetjük

tanácskozásaink zavartalan munkáját, emelkedett hangját. Ugyancsak köszönetet mondok dr. *Tóth Jenő* egyetemi főtanácsos úrnak, a rektori hivatal vezetőjének, dr. *Karg Norbert* gazdasági igazgató úrnak, *Bakoss Gergely* quaestor úrnak, a rektori hivatal és quaestura egész tiszti karának, egész évi odaadó és buzgó munkásságukért.

Az elmúlt tanévet megnyitó ünnepélyünket 1946. szeptember 22-én délelőtt 10 órakor, a Te Deumot pedig 1947. június hó 1-én tartottuk meg. Egyetemünk alapításának és újjászervezésének emlékünnepélyét a hagyományos időben, május hó 13-án rendeztük.

Működéseim ideje lejárt, és mint az egyetemnek múltévi rektora jelentem, hogy 1947. évi június hó 9-én a négy tudománykartól kiküldött elektorok az 1947—48. tanév Rector Magnificusává dr. *Németh Gyula* bölcsészettudománykari nyilvános rendes tanárt választották meg. Ezt megelőzően június hó 2-án tartott üléseiken az egyes tudománykarok dékánjaikat választották meg. E választások eredményeképpen a hittudományi kar dékánja dr. *Horváth Sándor* nyilvános rendes tanár, a jog- és államtudományi kar dékánja dr. *Moór Gyula* nyilvános rendes tanár, az orvostudományi kar dékánja dr. *Melly József* ny. r. tanár, a bölcsészettudományi kar dékánja pedig dr. *Zsirai Miklós* ny. r. tanár lett. A választásokat a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megerősítette.

Hálásan köszönöm a Tanács tagjainak, hogy közös munkánkat együttműködésünk egész ideje alatt még e nehéz időkben is az őszinte együttérzés baráti légkörében végeztük.

Ha ma lelki szemeink előtt elvonulnak a rendesnél sokkal sűrűbben és minden alkalommal 4—5 órán át tartott tanácsülések emlékei, azt hiszem, megállapíthatjuk, hogy az Egyetemi Tanács a lefolyt tanévben sokszor nehéz és izgalmas légkörben alkotó munkát végzett; egyengette útját az Egyetem lehetőleg zavartalan továbbfejlődésének, az egyetemi élet működésének.

Magnifice Rector! Amikor Magnificentiádnak a Pázmány Péter Tudományegyetem kormányzását az 1947—48. tanévre átadom, szeretettel köszöntöm Önt e díszes méltóságban, a legelőkelőbb pozícióban, amely egyetemi professzornak osztályrészéül lehet. Ez a nagy dísz és méltóság azonban a rektori

méltóság viselésében sajnálatos módon talán az egyetlen öröm, egyébként nagyon elszomorító, hogy működésünkben teljesítményeink, eredményeink a rendkívül súlyos körülmények miatt messze elmaradnak kitűzött célunktól. A magam részéről azonban nemcsak üdvözlöm Magnificentiádat, hanem bizalommal is adom át és teszem le a kormányzást Magnificentiád kezébe. Magnificentiád nagy tehetsége, szorgalma és tudományszeretete révén annak idején igen rövid idő alatt jutott az egyetem és az akadémiai pálya legmagasabb polcaira. Mindig a legnagyobb kitartással művelte szakmáját és a legnehezebb körülmények között is rendíthetetlen energiával folytatta munkáját. Dolgozatai már ifjú kora óta sűrűn jelentek meg, nemcsak hazai, de külföldi folyóiratokban is és tudományos neve nemcsak hazánkban, de külföldi tudományos körökben is elismerésnek és megbecsülésnek örvend.

Hosszú egyetemi tanári működése alatt és mint az egyetemünkkel kapcsolatban álló tanárképző és tanárvizsgáló intézet elnöke sokat foglalkozott különösen a tanárképzésre vonatkozó problémákkal. Hosszú, eredményes tanítói és kutatói munkásságra tekinthet vissza és ezért eredményekben gazdag élete nemcsak egyetemünknek, de hazánkban is díszére válik. Új díszes méltóságában, a rektori funkciók teljesítésében egyetemünknek a jövő évben nagy hasznára fog válni, hogy Magnificentiád nagy tudományos eredményein kívül tanártársainak osztatlan tiszteletét és szeretetét is élvezi. Mindez biztosítéka Magnificentiád eredményes rektori működésének. Szívből kívánom, hogy rektori ténykedését egyetemünk működésének nagymérvű helyreállítása, fejlődése tegye emlékeztetessé, hogy vezetése alatt egyetemünk közelebb jusson a kitűzött célokhoz, és terveink, kívánságaink, a tanítás és tudományos működés lehetővé tétele és fejlesztése minél előbb valóra váljék.

A mindenható Isten vezérelje Magnificentiádat! Ezzel a kívánsággal adom át Magnificentiádnak Egyetemünk ősi jelvényeit, a Pázmány Pétertől ránk hagyott rektori jogart és az I. Ferenc király által adott rektori láncot. Viselje Magnificentiád Egyetemünknek ez ősi jelvényeit Egyetemünk javára és dicsőségére. Kérem Magnificentiádat és a Dékán urakat, hogy foglalják el helyüket.